

Reviczky Imre

A Fiumei Úti Sírkert bejáratánál ember méretű, a két világháború közötti egyenruhát viselő katonatiszt szobra várja a belépőket.

Revisnyei Reviczky Imre (posztumusz) honvéd vezérőrnagy ő.

Ősi, nemesi családjában hagyomány volt, hogy legalább egy fiú, hivatásos katonaként felesküdt a királyra (kormányzóra) és a haza szolgálatára.

Ilyen életre számíthatott az 1896. november 4-én született Reviczky Imre is, amikor 1916-ban gyalogos hadnaggyá avatták. Bátyja már 1915-ben a életét vesztette a fronton.

Az erdélyi hadszíntérre vezényelték. Két év múlva, az összeomlás Kassán érte. Megtudta, hogy szülőfaluja, Bánóc, a túloldalon maradt.

1918-ban mintegy 50 fős csoportot szervezett és megkísérelték visszafoglalni Trencsényt és környékét az antantcsapatoktól. A kaland, várhatóan, tragikusan végződött, néhányan meghaltak, többen megsebesültek.

Ő azonban nem adta fel a harcot. Fűtő lett, a határon átjáró vonatokon, itthon pedig hírszerzőként jelentette a cseh katonai vonatok mozgását. Hamar lebukott, örökéletre kitiltották Csehszlovákiából, elszakították családjától s birtokai egy részétől.

A háború után Sátoraljaújhelyre került, itt kötött házasságot Gavallér Lenkével. Fiuk születése után, 1921-ben, (a béke diktátum értelmében hazánk csak korlátozott létszámú haderőt tarthatott) sok katonatiszttel együtt, meg kellett válnia a hadseregtől. Tornatanári állást kapott, feladatai közé tartozott a levante mozgalom (14-18 éves fiúk katonai és „nemzeti”, irredenta, nevelése) erősítése, ő a sportra fektette a fő hangsúlyt, egysége szép sikereket ért el ezen a területen.

1931-re, a nemzetközi ellenőrzés enyhített a hadseregünket sújtó szigorú előírásokon, így Reviczky Imre is visszatérhetett a honvédség keretei közé. A békéscsabai helyőrségnél századparancsnoki beosztást kapott.

A hadseregben magas (20 %) volt a zsidók aránya, kirekesztésük már ekkor elkezdődött. Jó kapcsolatot ápolt velük, ünnepeiken szolgálatmentességet biztosított.

Bántotta jóérzését a fiatal tisztek által használt egyoldalú „csendőr pertu” is. Ő mindenkivel barátságos és udvarias volt, beosztottai mélységesen tisztelték ezért.

Fia példa képeinek tekintette és 1938-ban hivatást választva, beiratkozott a katonai főreálgimnáziumba.

Örömmel fogadta a második bécsi döntés hírét, de keserűen csalódott, amikor megtudta, hogy birtokai a határ túloldalán maradnak és, hogy a visszakapott területek ára a németek oldalán a Szovjetunió megtámadása. Képzett katonaként kilátástalannak és örültségnek tekintette a háborúba történt belépést, tett is ellene.

Őrnagyi rendfokozatban Királyhelmece, közvetlen a Szovjet határ mellé vezényelték.

Első szembefordulása a rendszerrel az volt, amikor a határon veszteglő vagonról azt a jelentést kapta, hogy abban emberek lehetnek, mert „sos” jeleket kopognak. Nyírbátorból, magukat igazolni nem tudó, zsidó családok kitoloncolását akadályozta meg azzal, hogy visszafordította a vagon.

Még ebben az évben előléptették alezredessé és a 22. gyalogezred parancsnokaként a frontra irányították.

Zsigerből ellenezte a háborút, mégis, hősiiesen helytállt az ütközetekben, a „háború”-ban. Örült, hogy Reviczky Ádám hadnagy (a fia) is ezen a frontszakaszon harcolt.

A „partizánrendelet” (ami szerint a partizánok támadásait a civil lakosságon kell megbosszulni) rendszeres megsértése miatt beosztására alkalmatlanná nyilvánították. Az ellene hozott vádak alól felmentették, de szolgálatai okmányaira feljegyezték „baloldali”.

1943-ban kinevezték a X. Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóalj parancsnokának, ami Észak Erdély területén 50 munkásszázad és néhány harcoló alakulat (mintegy 40 ezer ember) felügyeletét jelentette. Ez katonai karrierje szempontjából, és a közvélemény előtt is, visszalépést jelentett. (fia tisztjárja így jellemezte kinevezése utáni helyzetét: „Sajnálom apádat! Zsidók parancsnokának lenni napjainkban? Elveszett ember. Ha kemény kézzel fog bánni a zsidókkal, akkor azért! Azoknak a keze Horthyig - Horthynéig bőven elér, és kitörik a nyakát. De ha az ellenkezőjét teszi, akkor mi fogjuk kitörni.”)

1943. májusában, beosztása átvételére akkor fordult be gépkocsija a nagybányai laktanya alakuló terére, amikor elődje, csizmaszárba dugott lovaglókorbáccsal, eligazítást tartott 1500 munkaszolgálatos részére: „indulnak a vonatok a frontra, ahol előbb-utóbb mindnyájan megdöglötök.”

Reviczky alezredes még a helyszínen átvette a parancsnokságot, bemutatkozott. A felsorakozottakat „uraimnak” és „bajtársaknak” szólította.

Gyökeres változásokat vezetett be, alapelve volt, hogy a munkaszolgálatosok feladata megkönnyíti és segíti a harcoló alakulatok

tevékenységét. Megtiltotta a lovaglókorbács hordását, rendes ruhát és élelmiszer ellátmányt harcolt ki embereinek.

Beosztott tisztjei éber szemmel figyelték működését, arra várva, hogy hibázik, és véget vehetnek pályafutásának, ezt tudva, minden lépését a jogszabályok szigorú betartásával tette.

Lakásnak nem fogadta el Steinfeld Béla, gazdag műkereskedőtől (zsidó vagyonként) lefoglalt házát, csak a félig romos kertészházba költözött be feleségével.

A beosztottak családjai mindenféle ajándékkal ostromolták, azzal hárította el: „Nekem is van katona fiam a fronton. Ha segíteni akarnak, imádkozzanak érte.”

Mikor házigazdáinak fel kellett varrniuk a sárga csillagot, tüntetően, rendszeresen meghívta őket otthonába, kávézni.

Zsidók megmentésének módjául behívásukkal élt. A csendőrök és a németbarát polgármester tiltakozása ellenére emberei éjjel-nappal, több ezer behívót kézbesítettek (néhány esetben a gettóba).

Felsőbb parancsnoksága már szeptemberben utasította, hogy ürítse ki a várost és a zászlóalj maradékával, vonuljon Nyugat felé. A végrehajtást kifogásokkal halogatta, néhány tisztje szabotázzsal vádolta.

Amikor a kormányzó, Horthy Miklós, lemondott és a nyilasok Budapesten átvették a hatalmat, azzal búcsúzott az összehívott munkaszolgálatosoktól: „Uraim, önök mostantól kezdve szabadon rendelkeznek önmagukkal, hiszen én kormányzó úrra esküdtem föl.”

A német vezetés a munkaszolgálatosok parancsnokságának átadását követelte, ezt azzal akadályozta meg, hogy egy távoli hegytetőre küldte őket "fairtás" címén.

Tudomására jutott, hogy a németek előkészítették a város stratégiai pontjainak, köztük a Zazar folyó belvárosi hídjának, a felrobbantását. Embereivel hatástalaníttatta a hídra már felszerelt robbanó szerkezeteket.

Végül azonban kénytelen volt elindítani zászlóalját Nyugat felé, de ő maga, feleségével együtt, velük tartott.

Karácsony táján érkeztek a Dunántúlra, hivatalosan leváltották, azonban még mindig íratta a visszadátumozott behívóparancsokat. Közben már bujkálnia kellett.

Győr mellett még részt vett fia esküvőjén, aztán Öttevényben, 1945. márciusában a németek elfogták.

Sopronkőhidán háborús hűtlenséggel, Nagybánya kiürítésének szabotálásával, és a frontra rendelt levették visszatartásával vádolták, és halálra ítélték.

Kalandos úton sikerült a börtönből megszöknie. Budapesten felajánlotta szolgálatát az Ideiglenes Nemzeti Kormány Honvédelmi Minisztériumának. Ezredessé léptették elő és a mátészalkai hadkiegészítő parancsnokává nevezték ki.

Visszatért Erdélybe is, ahol hősként ünnepezték.

A megalakuló néphadseregnek, nem volt szüksége „horthysta” katonatisztre, először felmentették a szolgálat alól, majd 1950-ben a honvédségtől is elbocsátották. 1952-ben hivatalos hangú levélben közölték, hogy a nyugdíját megvonták.

Nehéz évek következtek. Kezdetben laboránsként dolgozhatott, később a „Tüzép”-nél, egy Vörösmarty utcai fiókból hordta házhoz a tüzelőt a környéken lakóknak, havi 800 forintért. A szénpor lemoshatatlanul beivódott a bőrébe, emberi magatartását az embertelen körülmények sem változtatták, előzékeny udvariasságát megtartotta.

1956-ban egy romániai lap számolt be a háború alatti tevékenységéről, ennek nyomán hazánkban is megszületett az első újságcikk, amit szerzője így kezdett: „Szégyellem leírni, ...,”

A hatalom is elszégyellhette magát, mert hamarosan visszakapta nyugdíját.

Nem sokáig élvezhette, mert 1957, február 16.-án, 61 éves korában elhunyt. Katonai temetésén a katolikus egyház képviselője és egy rabi is búcsúztatta.

1965-ben a jeruzsálemi Jad Vasam kertben fát ültettek nevében és poszthumusz a „Világ Igaza” címmel ismerték el munkásságát.

Találó fia jellemzése: „Apám nem volt óriás, a többiek zsugorodtak emberi mivoltukban törpévé.”

Gyerekkori emlékeinkből és történelmi tanulmányainkból tudjuk, hogy sokan zsugorodtak törpévé. Büszke lehet, aki (ha csak hallomásból is, de) tud „össze nem zsugorodott” emberről.

Mi nyugállományú pénzügyőrök, vámőrök lehetünk, ilyen ember volt néhai Szombathy Attila nyugállományú vámőr főhadnagy.

A két háború között vámtiszt és tartalékos katonatiszt volt. A háború alatt behívták Ukrajnába egy munkaszolgálatos század parancsnokának nevezték ki. Sok viszontagság árán katonáit hazavezette. Annyira tisztelték, hogy még a 60-as évek közepén (amikor együtt teljesítettünk szolgálatot) is bejártak hozzá az éjjeli műszakban beszélgetni.

Elintézték, hogy a jeruzsálemi „Jad Vasam” fasorban fát ültessenek nevében (az eseményen előrehaladott betegsége miatt nem vehetett részt) és elismerjék a „Világ Igazá”-nak.

Szombathy Attila emberi magatartását, segítőkészségét tiszteltük, bár valódi hősiességéről akkor mit sem tudtunk.

Tánczos